

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
обов'язкова загальна

за освітньо-науковою програмою
«Екстремальна та кризова психологія»

підготовки доктора філософії у галузі знань
С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
за спеціальністю С4 Психологія

Рекомендовано кафедрою
соціальних і гуманітарних дисциплін
на 2025-2026 навчальний рік
протокол від 25.08.2025 №1

Силабус розроблений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни
«Філософсько-методологічні основи наукових досліджень»

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація

Досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» забезпечує достатній рівень спроможності здобувача наукового ступеня PhD до роботи з методологічним і теоретичним ресурсом кваліфікаційної роботи. Базовий статус дисципліни реалізується корпусом ідей, аналітичних інструментів і положень, які несуть інтеграцію загальнотеоретичного досвіду в цілісність дисертаційного дослідження.

Знання філософсько-методологічних основ, навички теоретичної думки й дискусії необхідні у вимірах дослідних робіт, критичному мисленні, порядкуванні інформаційною складовою дослідження. В такий спосіб вивчення даної дисципліни сприяє академічній доброчесності і фаховій зрілості здобувача PhD згідно з критеріями глобальної наукової спільноти.

Особливість дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» виражається дискурсивною логікою, значимою для архітектури наукового дослідження. Навчальна дисципліна «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» надає теоретичні інструменти та логічний потенціал для вивчення професійних дисциплін у період підготовки на освітньому рівні PhD.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Дмитренко Марія Йосипівна, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін, доктор філософських наук, професор
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8.
E-mail	dmytrenko_mariia@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- корпоративна наукова культура; - цифрова етика у філософському вимірі; - психологічні реабілітаційні практики.
Професійні здібності	Професійні знання і досвід теоретичної та прикладної наукової роботи а також філософсько-теоретичної діяльності; значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі із застосуванням творчих форм роботи
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Проведення наукових досліджень та підготовка і публікація за їхніми результатами тез доповідей на наукових конференціях, статей в наукових журналах; монографій і підручників, отримання патентів.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Заняття з навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» проводяться відповідно до розкладу занять. Електронний формат розкладу (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом періоду її вивчення щопонеділка з 15.00 до 16.00. За потреби час додаткової консультації здобувачів освіти погоджується із викладачем.

Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» – розвиток науково-теоретичної культури здобувачів PhD засобами дискурсивної логіки та гностичних процедур філософії, знань і здатності до інтеграції досвіду в науково-філософській та прикладній сферах.

Застосовність програмних результатів навчання з даної дисципліни при вивченні низки дисциплін професійного циклу і в окремих формах дослідної діяльності при написанні та підготовці дисертації до захисту визначає її роль як логічного інструмента в освітньо-науковій програмі рівня PhD.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	обов'язкова загальна
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й, 2-й
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	150
- лекції (годин)	20
- практичні заняття (годин)	0
- семінарські заняття (годин)	4
- лабораторні заняття (годин)	0
- курсовий проект (робота) (годин)	0
- інші види занять (годин)	0
- самостійна робота (годин)	126
- індивідуальні завдання	індивідуальні самостійні завдання
- підсумковий контроль	диференційований залік, екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: для успішного вивчення дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» необхідними є досягнуті програмні результати навчання з дисципліни «Філософія і методологія науки» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Постреквізити: Управління науковими проектами та інтелектуальна власність; Теоретико-методологічні проблеми психології діяльності в особливих умовах; Інформаційні технології та інструменти в психологічних дослідженнях.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології.	PH1
Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.	PH2
Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.	PH3
Критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок.	PH6
Мати та вміти застосовувати методологічні знання для розв'язання сучасних наукових і прикладних психологічних проблем щодо розвитку та функціонування суб'єкта (індивідуального, групового) в особливих умовах.	PH11

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК1
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК3
Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.	ЗК4
Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.	СК1
Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.	СК6
Здатність застосовувати методологію наукових досліджень з метою розв'язання нових наукових і прикладних психологічних проблем, пов'язаних із процесами розвитку та функціонування суб'єкта (індивідуального, групового) в особливих умовах.	СК8

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ФІЛОСОФСЬКО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАУКИ

Тема 1.1. Раціональність, її генеза та типологія

Поняття раціональності, проблема її природи, типологія. Зв'язок теорії та практики в розвитку раціональності. Методологічна функція філософії. Філософське і наукове знання: спільність і відмінність. Наука за умов трансформації суспільства. Специфіка духовно-теоретичного досвіду філософії. Цілі філософії і науки в соціокультурному процесі. Логіка і структура дослідження у науці та філософії. Взаємозбагачення науки та філософії.

Тема 1.2. Філософія як теоретична діяльність

Проблема пояснення світу та історичні форми світобачення. Генезис філософсько-теоретичної діяльності. Філософська теорія пізнання. Поняття суб'єкта в гносеології. Суб'єкт та об'єкт. Предмет, явище, річ у собі та для себе. Процес пізнання і його основні етапи. Проблема об'єктивності знання. Істина у філософії та в науці. Відносність істини як факту пізнання.

Тема 1.3. Філософська онтологія та розвиток наукової думки

Категоріальний аналіз буття. Періодизація онтології в європейській теоретичній традиції. Антична онтологія в парадигмі космоцентризму. Формування ідеалізму як передумова науково-теоретичної діяльності. Ідеалістичні візії природного світу та їх роль у формуванні передумов науки. Роль і місце гуманістичної ідеології Ренесансу в розвої природничих та соціально-гуманітарних наук. Формування науково-філософської картини світу та феномен деїзму в новочасній науці. Просвітництво та його внесок у розвиток науки в Європі. Німецька класична філософія та становлення некласичної раціональності у філософії та науці. Модерн як онтологія зламної доби. Зв'язок модерну та релятивістського світорозуміння в науці. Ідеологія постмодерну та постнекласична парадигма. Онтологія віртуального буття, її специфіка та взаємозв'язок з науковим життям глобальної спільноти.

Тема 1.4. Проблема методу у філософії та наукова методологія

Метод, методика, методологія. Загальнотеоретичні та науково-прикладні методи. Форми, моделі, парадигми пізнання. Фальсифікація. Операції мислення та їх зв'язок із природою методів. Філософські методи. Діалектика та її форми. Діалектичний аналіз у просторі наукового дослідження. Операції мислення як базові структури наукової методології. Аналіз та синтез у побудові наукового дослідження. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку. Використання синергетики для теоретичного моделювання природних та соціальних процесів. Математичні методи та математична логіка в науковому дослідженні.

Тема 1.5. Позитивна наука та позитивізм

Поняття позитивного знання та позитивної науки. Емансипація факту в позитивізмі. Розвиток та періодизація позитивізму. Процеси диференціації та синтезу наукових галузей та дисциплін. Поняття картини світу в некласичній науці та філософії ХХ ст. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу. Пошуки філософії в умовах глобалізму. Соціально-екологічна філософія. Вплив теорії на спостереження. Релевантність

Тема 1.6. Феноменологічний вимір наукового світорозуміння

Науковий факт як ментальний феномен. Базові уявлення про онтологію свідомості, феноменологію та феноменологічну філософію. Феноменологічна позиція та її зв'язок з математичною абстракцією. Модернізація суб'єктивно-ідеалістичної візії мислення та трансцендентального ідеалізму у положеннях феноменологічної філософії. Антропний принцип і його значення для формування постнекласичної науки. Зв'язок антропного принципу в науці з феноменологією, онтологією свідомості та мислення. Реальність та спостереження. Редукціонізм. Свідомість і свідоме буття. Hard problem of consciousness та логічний ідеалізм у науково-філософській проблематиці на межі ХХ–ХХІ століть.

Тема 1.7. Філософські підвалини наукового осягання простору та часу

Континуум фізичний, символічний, віртуальний, математичний. Об'єктивна і суб'єктивна реальність в утворенні континууму. Антропологічні та біоритмові підвалини часу та простору. Поняття простору у філософії. Простір як категорія сутності. Еволюція просторових уявлень та її зв'язок із розвитком науки. Фундаментальна роль феноменів сприймання простору. Еволюція просторових уявлень у науково-теоретичному досвіді та трансформація положень філософської культури. Новітня космологія і її зв'язок з філософськими візіями простору. Категорія часу. Екзистенціальна природа та багатовимірний характер часу. Методологічна проблема часу в сучасній науці. Темпорологія – галузь сучасної науки. Системний підхід і роль загальної теорії систем у розвитку новітніх моделей об'єктивного часу. Детермінізм та передбачуваність.

МОДУЛЬ 2. НАУКА ЯК ФОРМА ДОСВІДУ

Тема 2.1. Соціальність та наукове пізнання

Ідея перетворення світу та розвиток науки. Витоки, становлення та розвиток сучасної науки. Суспільна роль науки. Специфіка наукової емпірії та наукового досвіду. Кодування наукового досвіду в контексті нормативного соціального коду культури. Наука в цілісності культури. Ціннісна самодостатність дослідницького процесу та відповідальність ученого. Академічна доброчесність науковця і її апіорні засади в дослідній діяльності. Наука як цивілізаційний проект. Поняття світової наукової спільноти та закономірності взаємодії інституцій науки в глобальному просторі. Феномен університетської науки та його розвиток з позицій типології (періодизації) соціальності й економічних закономірностей соціальної динаміки. Соціальний запит та наукові інтереси дослідника. Висвітлення сучасності у соціальних дискурсах. Соціально-екологічна філософія і її зв'язок із глобальними проблемами світу.

Тема 2.2. Науковий пошук. Відкриття

Відкриття як системотворча категорія онтології науки. Новизна в науці і пошук її критеріїв. Феномен інсайту в науці: індивідуально-психологічний і філософсько-теоретичний вимір. Творчий процес у розвідках науковців. Етапи наукового дослідження – проблема, гіпотеза, емпіричний дослід та теорія. Основні особливості когнітивної науки. Когнітивна теорія про зміст та значення стратегій пошуку в процесі рішення творчих задач. Ірраціональні чинники творчого пошуку та їх потенціал. Евокативні прийоми теоретичного пошуку. Теорія інтелекту Р. Стернберга та її застосовність у формуванні, оцінці та проектуванні професійного розвитку науковців. Принципи академічної доброчесності та антикорупційна діяльність у наукових дослідженнях.

Тема 2.3. Еволюція науки як предмет філософського пізнання. Наукові революції

Наука за умов трансформації суспільства. Динаміка наукового знання та періодизація розвитку науки. Поняття про методологічну кризу. Методологічна криза класичної раціональності та її відображення в критичному переосмисленні наукового інструментарію. Чи помиляється розум? Зміна підвалин категоризації розуму. Проблема розуму в ракурсі глобальних проблем. Вчені і філософи про необхідність розробки стратегій глобальної цивілізації. Наукова парадигма. Механізм еволюції та революції в поступі науки. Теорія наукових революцій та її значення для аналітичних і прогностичних досліджень сучасної науки. Ідея актуалізації основ та елементи неорархаїки в науковій картині світу.

Тема 2.4. Науки про людину і їх динаміка в сучасному світі

Суспільна роль науки. Сутність людини в просторі наукового пізнання. Диференціація знання про людину та інтеграція його в контексті культур-антропологічних проблем глобального світу. Віртуалізація соціального та біологічного аспектів людської природи. Феномен HomoVirtualis. Techne, lavirtue – чинники суб'єктності людини та соціуму. Розвиток і вплив інформаційних технологій на базисні структури соціальності. Гаджети в житті людей. Технократизм і технофобія в світлі технізації і технологізації спілкування людей у професійному і приватних середовищах. Науково-філософські положення про життєдіяльність сучасної людини. Валеологія та інтеграція здоров'язберігаючих підходів у соціальних науках, медичному, психологічному пізнанні. Філософія харчування і нутрицевтика. Тема глобально-епідеміологічних викликів і небезпек в філософському і науковому пізнанні. Проблема науки в особливих умовах – надзвичайних ситуаціях, збройній агресії, повоєнній відбудові інфраструктури та економіки держави.

Тема 2.5. Персональний аспект і суб'єктивні смисли наукового досвіду

Особистість ученого. Поняття автономного творчого комплексу і його застосовність до психологічного статусу дослідника. Типологія особистостей учених та творчих особистостей. Професійна самовідданість і обдарованість ученого. Креативність і її специфіка в науково-дослідницькій діяльності і філософії. Філософський транс. Сучасні підходи до креативності: форма трансгресії, форма сублимації, інтуїтивний досвід, символічна архітектура, вибір стратегії і т. ін. Персоналії видатних учених та філософів минулого та сучасності. Проблема персонального смислу науково-теоретичної діяльності.

Тема 2.6. Філософська футурологія про набутки прогресу і духовне майбуття людства

Футурологічні та есхатологічні ідеї у філософії XX та XXI століть. Ідеї кінця філософії, пост-культури та ін. Глобальні проблеми сучасності в світлі

філософської футурології. Есхатологічна тенденція у філософії постмодерну. Переосмислення ідеї прогресу та переоцінка його цінностей у світлі віртуального буття людини та спільноти. Феномен діджиталізації культури та комунікативних процесів. Суб'єкт як інтерактивна якість. Проблема цифрового протезування людських зносин. Футурологічний песимізм та оптимізм в аспекті наукового втручання у процеси життєдіяльності людини, людства. Керовані стани цивілізації. Проблема етичних цінностей майбутнього. Постправа, конспірологія, інформаційно-психологічні техніки та перспективи суспільної свідомості.

Тема 2.7. Емансипований розум. Розвиток штучного інтелекту

Поняття штучного інтелекту. Службові функції штучного інтелекту та його відносна автономія. Штучний інтелект та критерії новизни, винаходу, творчого результату. Штучний інтелект у роботі на глобальні стратегії. Роботизація зносин і життєвих відправ соціуму. Прогнози видатних науковців і технологів щодо функціонального заміщення людського ресурсу і домінування розуму машин. Віртуальна реальність у культурі екранного коду. Цифрові та пост-цифрові практики в різноманітних формах буття культури. Діджераті, вплив провідних фахівців комп'ютерної культури на майбуття людства. Праця і бездіяльність у контексті проблем штучного інтелекту. «Вічна юність»: феномен хікікоморі та його зв'язок із глобальними проблемами. Непозбутній і прогресивний характер інформаційно-технічних реалій. Гендерні аспекти філософії науки. Питання інклюзивності у наукових дослідженнях. Протидія боулінгу у процесі навчання та пізнання.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна (дистанційна) форма):

Назви модулів і тем	Кількість годин за формами навчання				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	семінар. заняття	самостійна робота	Поточний контроль
Модуль 1. Філософсько-теоретичні засади науки					
Тема 1.1. Раціональність, її генеза і типологія	9	2		7	опитування, завдання, інд. робота
Тема 1.2. Філософія як теоретична діяльність	9	2		7	опитування, завдання, інд. робота
Тема 1.3. Філософська онтологія та розвиток наукової думки	15			15	опитування, завдання, інд. робота
Тема 1.4. Проблема методу у філософії та наукова методологія	11	2		9	опитування, завдання, інд. робота
Тема 1.5. Позитивна наука та позитивізм	9	2		7	опитування, завдання, інд. робота
Тема 1.6. Феноменологічний вимір	9			9	опитування,

наукового світорозуміння					завдання, індробота
Тема 1.7. Філософські підвалини наукового осягання простору і часу	11	2	2	7	оопитування, завдання, інд. робота
Модульна контрольна робота	2			2	Письмова робота
Разом за модулем 1	75	10	2	63	
Модуль 2. Наука як форма досвіду					
Тема 2.1. Соціальність та наукове пізнання	10	2		8	опитування, завдання, інд. робота
Тема 2.2. Науковий пошук. Відкриття	10	2		8	опитування, завдання, інд. робота
Тема 2.3. Еволюція науки як предмет філософського пізнання. Наукові революції	10	2		8	опитування, завдання, інд. робота
Тема 2.4. Науки про людину та їх динаміка в сучасному світі	12			12	опитування, завдання, інд. робота
Тема 2.5. Персональний аспект і суб'єктивні смисли наукового досвіду	10			10	оопитування, завдання, інд. робота
Тема 2.6. Філософська футурологія про набутки прогресу і духовне майбуття людства	10	2		8	опитування, завдання, інд. робота
Тема 2.7. Емансипований розум. Розвиток штучного інтелекту	10	2	2	6	опитування, завдання, інд. робота
Модульна контрольна робота	3			3	Письмова робота
Разом за модулем 2	75	10	2	63	
Разом	150	20	4	126	

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні науково-пошукові роботи здобувачів не є жорстко нормативною формою індивідуально-дослідних завдань (див. розподіл навчальних годин). Індивідуальна робота з дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» є викладення аргументованої позиції здобувача в поставленому питанні з використанням спеціальної літератури з програмного переліку і за вільним вибором. На семінарських заняттях практикується захист робіт, а також дискусія за пропонованими темами.

Орієнтовна тематика аналітичних науково-пошукових завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів

1. Концепція С. Тулміна в методології наукових досліджень. Охарактеризувати, проаналізувати можливості застосування.
2. Дедуктивні методи в дослідженнях. Переваги та недоліки.
3. Застосування індуктивного методу в науці; позитивні та негативні

сторони даного методу.

4. Сутність концепції К. Поппера в методології досліджень.
5. Методологія валеологічної діагностики за умов сучасних реалій світу.
6. Особливості методологічної концепції Т.Куна; можливості застосування.
7. Методологічний принцип У. Оккама в сучасній науці.
8. Методологічна доктрина С. Тулміна. Можливості її застосування у власних дослідженнях.
9. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса.
10. Поняття кореляційного аналізу, приклади застосування.
11. Жанри, форми та структура наукових праць і творів.
12. Сутність проблем наукометрії та індикаторів науки.
13. Форми, моделі, парадигми наукових досліджень. Фальсифікація.
14. Явища кореляції реальності та спостереження в експерименті.

Редукціонізм.

15. Вплив теорії на спостереження. Релевантність.
16. Принцип детермінізму та передбачуваність у науковому дослідженні.
17. Місце та характеристика науки про безпеку в сучасній системі знань.
18. Місце суб'єкта, об'єкта, предмета наукового дослідження в сучасній картині світу.
19. Роль і місце, проблема інтелектуальної власності в сучасній науці.
20. Розум і еволюція.
21. Цифрові практики: їх особливості, переваги й проблеми
22. Прогноз цивілізації: обґрунтування Вашого футурологічного погляду.
23. Віртуальна реальність – локальна чи тотальна. Ознаки віртуального.
24. Ваше ставлення до використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях.
25. Наукова творчість і «практична істинність наукової абстракції»

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється у таких формах: навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

У навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

– методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда); наочні методи навчання (презентації, ілюстрація, демонстрація, спостереження);

– методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;

– методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

– інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів;

інтерактивні методи; методи організації освітнього процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: диференційований залік, екзамен, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, презентація власних досліджень (тези доповідей), індивідуальні та групові завдання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на кожному семінарському занятті шляхом проведення усного опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння попередньо викладеного навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів освіти.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;
- письмовий експрес-контроль – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять;
- тестовий контроль за темами;
- академічна дискусія;
- доповіді та презентації.

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачами вищої освіти модульного контрольного завдання (контрольної роботи, тесту тощо) та є обов'язковим. Під час вивчення дисципліни проводиться два модульні контролю.

Підсумкова оцінка за вивченим модулем визначається як сума поточних оцінок (балів) за вивченим модулем. Оцінювання кожного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була як за обов'язкові види робіт так і за допоміжні завдання (активність та успішність здобувачів вищої освіти під час проведення семінарів, відпрацювання рефератів, доповідей, презентацій тощо).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами отриманих модульних оцінок та відповіді на екзамені.

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі диференційованого заліку (перший семестр) та екзамену (другий семестр).

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: диференційований залік

Розподіл балів									
Модуль 1									
Поточний контроль та самостійна робота							Індивідуальні завдання	Підсумкова модульна робота	Сума балів
Модуль 1									
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	T1.6	T1.7	до 65	T.T. 1.1-1.7	100
-	-	-	-	-	-	до 5		до 30	

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: екзамен

Розподіл балів										
Модуль 2										
Поточний контроль та самостійна робота							Індивідуальні завдання	Підсумкова модульна робота	Екзамен	Сума балів
Модуль 2										
T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5	T2.6	T2.7	до 35	T.T. 2.1-2.7	до 30	100
-	-	-	-	-	-	до 5		до 30		

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки та практичних навичок здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

5 балів – здобувач вищої освіти вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, приймає участь в дискусії;

4-3 бали – здобувач вищої освіти добре орієнтується у специфіці вивченої теми, аналізує факти.

2 бали – здобувач вищої освіти орієнтується в окремих аспектах обговорюваної тематики;

1 бал – здобувач вищої освіти не знає відповіді на поставлені питання або поверхнево розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульний контроль є складовою поточного контролю та здійснюється шляхом виконання письмових робіт.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної контрольної роботи:

27–30 балів – всі завдання виконані повністю і правильно. Здобувач освіти демонструє ґрунтовне знання навчального матеріалу, впевнено застосовує його для розв’язання дослідницьких завдань, аргументовано формулює висновки, наводить власні приклади та встановлює міжпредметні зв’язки.

20–26 балів – загалом завдання виконані правильно. Здобувач освіти демонструє достатній рівень знань і вмінь застосовувати їх дослідницьких ситуаціях, однак допускає незначні неточності у поясненнях, аналізі.

13–19 балів – завдання виконані частково. Відповіді свідчать про базове розуміння матеріалу, але застосування знань у практичних ситуаціях є неповним, наявні помилки в аналізі або інтерпретації результатів.

5–12 балів – виконано окремі завдання або їх фрагменти. Відповіді поверхневі, містять значні помилки, практичне застосування знань обмежене, висновки недостатньо обґрунтовані.

1–4 бали – більшість завдань виконано неправильно. Здобувач освіти демонструє фрагментарні знання, не може їх застосувати в дослідницьких ситуаціях.

0 балів – робота не виконана або жодне завдання не вирішено вірно.

Індивідуальна (самостійна) робота є однією з форм роботи здобувача, яка виявляє вміння оперувати навчальним матеріалом в аналізі філософської й професійної тематики. Викладач оцінює рівень загально-навчальних умінь і мотивації навчання (професійно значимої тематики міркувань здобувача).

Оцінювання індивідуальних завдань вивчення дисципліни здобувачів залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат: 5 балів – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об’єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список

використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

3-4 бали – у роботі здобувачі загалом правильно виокремили основні положення кожного з джерела та здійснили їх аналіз, узагальнили висновки. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, який включає широкий список джерел;

2 бали – у роботі здобувачі здебільшого правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Есе: 4 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2-3 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом

розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Презентація: 5 балів – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно.

3-4 бали – переважна більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота не переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють.

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють.

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації.

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної недоброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у

поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

Підсумковий контроль у формі диференційованого заліку полягає в накопичувальній оцінці в балах із засвоєння здобувачами навчального матеріалу дисципліни на підставі результатів виконаних індивідуальних завдань, модульної контрольної роботи та різних видів робіт на семінарських заняттях.

Підсумковий контроль у формі *екзамену* полягає в перевірці засвоєння здобувачем теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни, розвитку його творчого мислення, набутих знань, умінь та навичок і їх застосування під час вирішення практичних завдань. Семестровий іспит з дисципліни проводиться в усній формі за білетами встановленої форми, що містить три теоретичних завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 30 балів):

30-26 – здобувач вищої освіти вичерпно розкрив питання білету, виявив глибоке розуміння, надав аргументовані судження. Відповів на додаткове питання

25-20 – здобувач вищої освіти розкрив питання білету, але не виявив повної самостійності в аргументації положень своєї відповіді.

19-14 – здобувач вищої освіти у цілому впевнено доповів питання, але не всі положення аргументовані.

13-8 – здобувач вищої освіти у цілому розкрив питання, але утруднюється в інтерпретації ключових понять і не має своєї позиції.

7-1 – здобувач вищої освіти має фрагментарні знання та неспроможний до логічного послідовного викладу питання.

0 – здобувач вищої освіти неспроможний розкрити питання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

1. Охарактеризувати специфіку філософсько-теоретичної діяльності.
2. Розкрити особливості софійного та епістемного типів філософії та їх взаємозв'язок із науковою методологією.
3. Дати аналіз проблеми методу у філософії.
4. Обґрунтовано розкрити співвідношення понять методу, методики, методології.
5. Дати аналіз взаємовідношення філософії та науки.
6. Сформулювати й обґрунтувати власну позицію щодо наукового статусу філософії.
7. Схарактеризувати роль ранньогрецької натурфілософії у теоретичних розшуваннях сучасних природничих наук.
8. Висловити власну позицію щодо специфіки інтелекту й природи раціональності (в опорі на еволюційну епістемологію М. Р'юза чи інші ідеї, за вибором здобувача).
9. Назвати парадигми раціональності та коротко схарактеризувати їх.
10. Визначити наукові парадигми за В. Стьопіним. Розкрити зв'язок наукових парадигм із типологією прогресу.
11. Дати визначення раціоналізму та схарактеризувати раціоналістичний світогляд, його роль у розвитку науки та наслідки абсолютизації.
12. Розкрити смисл методологічної кризи наук у сучасну добу.
13. Схарактеризувати ірраціоналізм у філософії науки, його динаміку.
14. Розкрити природу й особливості ненаукових форм пізнання світу.
15. Дати аналіз непарадигмальних явищ розвитку науки (за власним вибором).
16. Дати характеристику хаотології та її походження.
17. Показати динаміку образу філософії в науково-теоретичній думці.
18. Дати аналіз метафори «кінця філософії» Ф. Фукуями.
19. Схарактеризувати основні операції мислення.
20. Розкрити роль теорії інформації у сучасній філософії.
21. Схарактеризувати вплив інформаційних технологій на стан ментальних ресурсів науки.
22. Схарактеризувати особливості організації наукового пошуку (можлива орієнтація здобувача на власний досвід планування та організації дослідження).
23. Провести диференціальний аналіз культурно-історичного поступу філософії та науки.
24. Розкрити відмінності між природничими, технічними, соціальними, гуманітарними науками.
25. Розкрити специфіку філософії в аспекті генези наук.
26. Провести диференціацію теоретичної та практичної філософії.
27. Схарактеризувати зв'язок поступу науки з появою «основного питання» філософії.
28. Розкрити соціально-економічні та духовно-теоретичні передумови виникнення та розвитку науки.

29. Розкрити зміст понять «картина світу» та «образ світу», показати їх антропогенну специфіку та техногенні модифікації.

30. Показати паралелізм антропоїдних образів світу на матеріалі явищ культури.

31. Розкрити логіко-теоретичний смисл уявлень про розвиток.

32. Навести основні моделі розвитку, що існують у сучасному науковому вжитку.

33. Розкрити специфіку діалектичного методу і його роль у сучасній науці.

34. Розкрити специфіку синергетики та її зв'язок із загальною теорією систем.

35. Показати взаємозв'язок тенденцій диференціації й інтеграції наукового пізнання.

36. Сформулювати антропний принцип і показати його роль у постнекласичній науці.

37. Розкрити основну тенденцію нового поєднання науки та філософії щодо проблеми об'єктивності знання (на матеріалі ідей С. Кріпке, Д. Чалмерса, та ін., за вибором здобувача).

38. Показати зв'язок логічного ідеалізму та науки (можливо на матеріалі ідей «Логіко-філософського трактату» Л. Вітгенштейна).

39. Схарактеризувати філософсько-теоретичні передумови постпозитивізму в науці.

40. Схарактеризувати неоматеріалізм і переосмислення категорії матеріального.

41. Розкрити моральнісний смисл науки щодо відповідальності людини за наслідки свого вибору.

42. Навести глобальні проблеми сучасності та показати можливості наукового підходу в їх розумінні та пошуках рішень.

43. Розкрити поняття простору та його філософські підвалини.

44. Виявити зв'язок категорії простору з онтологічними розвідками філософії.

45. Розкрити екзистенціальну природу категорії часу та порядкування часом.

46. Показати, в який спосіб взаємодіють епістемний та інституціональний виміри науки.

47. Сформулювати визначення науки (якщо запозичене – дати інтерпретацію).

48. Дати аналіз теоретичних уявлень про суб'єкта наукового пізнання – в історичному минулому та в сучасному світі. Показати основну відмінність.

49. Схарактеризувати наукове дослідження як комплексний проект.

50. Окреслити позиції власного наукового дослідження. Що саме в ньому має цікавити науковий загал? Наскільки широкий?

51. Сформулювати поняття наукової новизни.

52. Розкрити теоретичне уявлення про відкриття і творчість у науці.

53. Показати проблемний характер уявлень про відкриття і творчість у науці.

54. Схарактеризувати науку як місію відкриття законів природи.
55. Окреслити процес постановки наукової проблеми, задачі.
56. Дати аналіз поняття «мета дослідження», навести приклади.
57. Розкрити поняття гіпотези, навести приклади.
58. Схарактеризувати специфіку наукового дискурсу та умовиводів.
59. Сформулювати поняття теорії, показати різницю між умовиводом і теорією.
60. Схарактеризувати особливості наукової аргументації.
61. Навести типологію методів у науці.
62. Розкрити відмінності між емпіричними й теоретичними методами дослідження. Навести приклади різноманітних методів.
63. Показати роль філософсько-теоретичних процедур у формулюванні методології власного наукового дослідження.
64. Показати дієвість кожного з чотирьох законів логіки в науковому дослідженні.
65. Розкрити суть проблеми авторства в науці.
66. Окреслити поняття авторського права та інтелектуальної власності.
67. Дати визначення проблеми відповідно до специфіки наукового пізнання.
68. Окреслити співвідношення природничо-наукового знання та математичного мислення.
69. Окреслити співвідношення філософського та математичного мислення.
70. Показати лінію еволюції математичного апарату науки від числового символізму до математико-статистичних методів.
71. Розкрити специфіку математико-статистичних методів, навести приклади (або показати перспективи) їх використання у власному дисертаційному дослідженні.
72. Окреслити специфіку понять розвитку та еволюції. Показати еволюційний характер наукового поступу.
73. Розкрити взаємозв'язок наукового пізнання та технічного прогресу.
74. Розкрити поняття наукової революції за Т. Куном.
75. Дати аналіз структури наукових революцій.
76. Роз'яснити відмінність між парадигмальними та непарадигмальними проблемами та теоріями.
77. Схарактеризувати специфіку кризових ситуацій у поступі науки.
78. Окреслити вірогідні конструктивні та деструктивні наслідки кризових ситуацій у науково-дослідній діяльності соціуму.
79. Розкрити чинники й передумови методологічної кризи природничого знання на початку ХХ ст.
80. Дати інтерпретацію проблеми матеріального в світлі енергетично-інформаційної картини реальності.
81. Показати розвиток уявлень про матерію, поле, речовину у фізичних науках.
82. Висвітлити підвалини філософського ірраціоналізму та його вплив на методологію наукового пізнання.

83. Показати взаємозв'язок ірраціональної тенденції початку ХХ ст. і зародження некласичної раціональності.

84. Окреслити специфіку постнекласичної доби в непарадигмальному розвитку науки.

85. Висвітлити взаємодію нового й старого в поступі науки.

86. Розкрити смисл проблеми «розуму, що хибить», і її інтерпретацію в критичних ідеях П. Фейєрабенда.

87. Висвітлити специфіку наукової футурології (на матеріалі ідей В. Вернадського, К. Ціолковського, Т. Лірі, інших феноменів наукової прогностики за вибором).

88. Показати зв'язок наукової футурології та глобальних екологічних проблем.

89. Розкрити зміст учення В. Вернадського про ноосферу.

90. Розкрити теоретичне уявлення про штучний інтелект і перспективи його розвитку.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. У пріоритеті високий рівень пізнавальної активності та культури мислення, внутрішня мотивація досягнення компетентностей, спроможність до світоглядної позиції, академічна коректність.

2. Від здобувачів освіти вимагається підготовленість до семінарських занять з опрацюванням літератури, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Наукова спільнота поціновує культуру поведінки та повагу до іншої думки, що має відобразитись у поведженні здобувачів і відповідає політиці НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

4. Використання мобільних пристроїв на заняттях з дозволу викладача для забезпечення цифрових технологій навчання (тестів у системі OpenTest2, MentiMeter, демонстрації презентацій, входу за посиланням у вказані викладачем електронні документи, і т.ін.).

5. Здобувач освіти має право дізнатися у викладача бальні оцінки своєї успішності й вести паралельний моніторинг накопичуваних балів. Зворотний зв'язок, наданий викладачеві, доцільний також у формі відгуку здобувача про якість викладання і застосовність знань. Викликають інтерес і враховуються побажання й пропозиції здобувачів щодо тематичного наповнення навчання, технологій і форм подачі навчального контенту.

6. Здобувачі повинні дотримуватися академічної доброчесності При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються роботи, що містять не менше 50 % оригінального тексту при перевірці на академічний плагіат.

7. Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися політики гендерної рівності відповідно до чинного законодавства.

8. На заняттях здобувачі вищої освіти мають дотримуватися заходів безпеки воєнного стану відповідно до чинного законодавства.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із спеціальності 053 Психологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 646.

2. Освітньо-наукова програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки доктора філософії в галузі знань С Соціальні науки, журналістика інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України, 2025. 28 с.

Література

1. Дмитренко М. Й., Чубіна Т. Д. Організаційна психологія: навчальний посібник. Черкаси: ЧПБ, 2024. 172 с.

2. Юрченко Л.І. Методологія наукових досліджень у схемах, таблицях, прикладах: навч.посіб. Київ : УБС НБУ, 2014. 223 с.

3. Юрченко Л.І. Технології в системі економічних та соціально-екологічних змін: навч.посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 177 с.

4. Юрченко Л.І. Гуманітарна складова вищої освіти у вимірах ХХІ століття: монографія. Київ: УБС НБУ, 2013. 323 с.

5. Юрченко Л.І. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності. навч.посіб. Київ : УБС НБУ, 2015. 609 с.

6. Юрченко Л.І. Соціальна відповідальність наукових комунікацій як важлива стратегічна перевага розвитку науки. Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. Volume 5, 4/2017, 139-143.

7. Юрченко Л.І. Моральний вимір економіки: соціальна відповідальність бізнесу та економічна ефективність: кол.монографія. Київ: УБС НБУ, 2009. 255 с.

8. Філософія: підручник для здобувачів вищої освіти /авт. кол.; за ред. О.В. Рябініної, Л.І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 296 с.

9. Данилян О.Г. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 448 с.

10. Кривоніс О.Б., Демченко О.М. Методологія науково-дослідної роботи: навч.посіб. Київ : Медицина, 2011. 160 с.

11. Вдовичин І.Я. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Львів : Вид-во Львівськ. Комерц. Академії, 2014. 248 с.

12. Голіков В.А., Кузьмініх М.А., Онищенко О.А. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Одеса : ОНМА, 2014. 163 с.

13. Мокін Б.І., Мокін О.Б. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2014. 180 с.

14. Юринець В.Е. Методологія наукових досліджень: навч.посіб. Львів : ЛНУ, 2011. 179 с.

15. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації : монографія. Київ : Парламентське видавництво, 2010. 552 с.
16. Онопрієнко В., Ткаченко В. Історія української науки: курс лекцій. Київ: Варта, 2010. 652 с.
17. Горбатюк Т.В., Гейко С.М., Лаута О.Д. Філософія науки та інноваційного розвитку: навч. посібник. Київ – Ніжин, 2012.
18. Добронравова І.С. Новітня філософія науки: підручник для студентів філософських факультетів університетів і аспірантів. Київ, 2009. 298 с.
19. Ратников В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. Вінниця: НОВА КНИГА. 2009. 412 с.
20. Рябініна О.В. Психологія творчості. Теоретичні виміри. Актуальні тенденції: навч. посіб. Харків: НУЦЗ України, 2019. 286 с.
21. Самардак М. М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції: навч. посіб. Київ, 2011. 348 с.
22. Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.

Інформаційні ресурси

1. nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
2. korolenko.kharkov.com. – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
3. ScienceDirectFreedomCollection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier
4. SciVerseScopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier
5. www.liga.net – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.
6. WorldLibraryofScience – Всесвітня наукова бібліотека ЮНЕСКО
7. <http://www.kbuapa.kharkov.ua> – Бібліотека Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
8. <http://www.social.org.ua/>
9. <http://www.filosof.com.ua>

Розробник:

професор кафедри
соціальних і гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук, професор



Марія ДМИТРЕНКО